

Wilhelm Ignaz Schütz

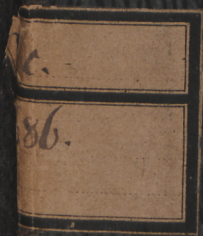
Manuale Pacificum. Seu Quaestiones Viginti, Ex Instrumento Pacis, Religionem eiusque Exercitium concernentes

[S.l.], 1667

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn769358918>

Druck Freier Zugang

Fr. 3686.

MANUALE PACIFICUM.
SEV
QVÆSTIONES
VIGINTI.

Ex
Instrumento Pacis, Religionem ejusque
Exercitium concernen-
tes.

COMPILATÆ

à
GUILIELMO IGNATIO SCHÜTZ,
Jurisconsulto.

9.6
Anno M D C L X V I I .

MANUALE FACILEM
DE
QUESTIONES
VICINTI

ANNO MDCCLXXII

tui quâ Ecclesiastici, quâ seculares, illo quâ-
dantenus adjuti cum suis diversæ religionis
conciuibus, & vicinis secundum mentem tu-
am pacificam, pacificè vivere valeant.

Rever. & Illust. Celsit. Tuæ.

Servus humillimus.

GUIL. IGNATIUS SCHÜTZ. D.

GER-

GERMANO LECTORI.

Non est mihi mens, in sequentibus quaestio-
 nibus, aut Iudicium, aut Interpretatio-
 nem, multò minus Impugnationem Instru-
 menti pacis suscipere. Illud enim S. C. Maje-
 stati, tanquam supremo Executori pacis in-
 tactum, istud eis, qui vires Imperij intrinse-
 cus norunt, paciq; componendae insudarunt,
 meritò relinquendum: Hoc art. 5. §. 36. vers.
 Veriusquè &c. severè & rigorosè prohibitum
 scio. Verùm cum nec omnibus Instrumen-
 tum pacis ad manus semper, nec contenta
 ejus perspecta esse, sæpius expertus fuerim;
 Ea quæ Religionis exercitum tangunt, ex-
 cerpere, & in simplices quaestiones aliquas
 resolvere volui, non tam ipso verborum sen-
 su, quam (ut possibile fuit) literâ ipsâ serva-
 ta. Tuum nunc erit illas legere, & sine
 contradictione custodire, nisi in art. ult. vers.
 Qui verò, &c. ibidemq; constitutas pœ-
 nas incurrere velis.

ARGUMENTUM.

Dicitur Instrumentum Pacis. art. 5. §. 1. vers. Transactio. Esse transactionis Ann. 1552. Passavij inita, & hanc Anno 1555. secuta sepiusq; confirmata Pacis Religionis, in nonnullis huc usq; controversis articulis (in aliis omnibus capitulis rata, sanctè & inviolabiliter servanda) tam in iudiciis, quam alibi perpetuò observanda declaratio.

Videamus ergò, quid in Religionis, ejusq; exercitiij materia disponat. Sit

* * * * *

Quaestio. I.

Quare de Religionis materia in Instrumento Pacis dispositum sit? Respon. quia gravamina inter Imperij status, illius causa orta praeterito bello magnam causam, & occasionem dederunt. art. 5. in princ. a.

A. Si proximiorum orti in Imperio belli causam eamque aliam quam Religionem adduxeris, non contendam tecum, abyssus enim abyssum invocat, & scio ab omnibus ferè aliter & aliter senti-ri; quod non est hujus loci discutere.

Quid-

Quidquid sit, patet hinc, non tantum Ecclesiasticæ, sed & maximè Sæcularis esse potestatis, ante omnia de Religione cogitare, cum Regio sine Religione consistere nequeat, & hâc minus observatâ nil nisi vitia & exinde gravamina suboriri necesse sit.

II.

Quid sit Religio? Resp. est (hic) Confessio publica exhibens Deo debitum cultum. b.

B. Videbatur annexenda quaestio hæc propter sequentia, quibus lucem adferre poterit.

III.

An inter ipsos Imperij status sit Religionis diversitas? Resp. quod sic, & hoc per se patet. c.

C. Dicis hoc esse deplorandum. Et rectè! sed cur? quia exinde animorum diversitas, quomodo enim quis DEImuens, amansque illi firmâ societate jungi poterit, quem ipsum, quod colimus, Numen, aversari credit, ac senten-

A 4 tia

tia animi, tantâ in re, quanta est DEUS, falusque nostra, à se dissentire intelligit? quomodo in Religionum diversitate pax stabilis? quomodo unitatis effectus prudenter sperandi?

IV.

Quotuplex sit ea inter Imperij status Religionis diversitas? Responderur hodie triplex; sunt enim Imperij statum alii Catholicici, alii Confessioni Augustanae addicti (seu protestantes) dicuntur, alii Reformati vocantur, art. 7. vers. Unanimi. d.

D. Memini hic substituisse quosdam, dum in Instrumento Pacis legebant nomen hoc (*Catholici*) & quærivisse, qui nam hic Catholicorum nomine subintelligantur? Responsum est eis, Eisdem intelligi, qui in Transactione Passaviensi, qui in Pace Religionis, qui in aliis omnibus Imperii Constitutionibus, denique qui aliàs omnium Christianorum consensu, sub hoc nomine intelliguntur, *Romanos sc.* Sed hoc responso non satisfacti replicabant, Ergò publicâ totius S. R. I. Con-

Confessione, Statuumque affirmatione Romanorum religio sola est Catholica? Universalis sola? Ergo verum est dicere, Romanos esse Catholicos? Ulterius cum Doctissimo Caramuele subsumentes.

Doctrina quæ Catholica, & Universalis est, tenenda est.

Sed, (ex Instrumento pacis, aliisque recessibus Imperii citatis) nulla assertio Universalior & magis Catholica est, quàm hæc, *Romani sunt Catholici.*

Ergo hæc assertio ab omni Christiano tenenda est.

Sed quicumque vult salvus esse, ante omnia opus est, ut teneat Catholicam fidem, hoc est ut sit Catholicus.

Ergo ante omnia opus est, ut qui vult salvus esse, teneat fidem Romanam.

Sed quia hæc & similia ad controversiarum materiam, non huc spectant:

Ad alterum Imperii statum redeo, eumque ex Imp. Comitibus Spirensibus de Anno. 1529. (ubi protestantis nomen meruit:) magis, quàm ex Aug. Confess. notum esse, dico: disputant enim, quis ei-

A 5

dem

dem Confessione verè addictus etiamnum hodie dici mereatur : Cujus litis, meo quidem iudicio Originale Confessionis in Imperii archivo servatum, & cum publicis Protestantium Confessionibus, & doctrinis modernis collatum brevem decisionem dare poterit.

Tertiam (*Reformatorum*) Classem extra supra cit. art. 7. vers. Unanimi. non novissem, Nullam enim S. R. Imperio ab iis confessionem aliquam oblatam scio, ex qua dignosci potuissent, quamvis sub Pacis Anno. 1555. sancitæ umbra satis diu tutoque latuerint. Sed quamnam conniventia hujus gratiam retulerunt Catholici? Quidquid sit, sufficit eos in jura & beneficia Imperii, æquè ac Protestantes nunc receptos esse, ut loc. cit. expressè habetur.

Si quis, quomodo horum paucis ab hinc annis à Catholicis receptorum Statuum doctrina, non interruptâ serie ab Apostolis huc usq; derivata dici, quomodo DEUS tribus diversis, iisque contrariis prorsus Religionibus, & à qualibet tamen

men

men parte (juxta quæst. 2.) debitè colī
possit? Resp. rursus. Non esse contro-
versias hic tractandas, transeo ad quæ-
stionem

V.

*An nominatæ jam tres Religiones iisdem
prorsus Imperii juribus, & beneficiis hodie
gaudeant? Resp. quod sic. art. 7. v. Unani-
mi & art. 5. §. 1. vers. transactio. circa
finem. e.*

E. Sed non eodem modo, quoad præ-
rogativam, *Catholicorum* enim, ut anti-
qua, & *Universalis* per se, & proprio jure.
In pace Relig. §. alsdann auch denen
Ständen der Alten Religion.

Protestantium, ut Anno 1517. orta, An-
nis 1552. 1555. 1556. à Catholicis permilla.
ibid. die Ständ der Augspurgischen Con-
fession.

Reformatorum, ut vigore Instrumenti
paci loc. cit. in posterum toleranda.

Hæsitabant hic oculatiores, quod iti-
dem communi Statuum Confessione *An-
tiquitas* soli Religioni Romano-Catho-
licæ tribuatur, quod in præsentī ego non
moror.

VI.

An Præter duas ultimas nulla alia in S. R. Imperio Religio permiffa fit? Resp. quod non: art. 7. verf. fi verò aliqua, in fine. f.

F. Faxit DEUS ut hujus dispositionis effectum in eorum Statuum territoriis, ubi etiamnum hodie aliorum feftatorum cohortes morantur, brevi experiri valeamus.

VII.

An libertas Religionis (feu conscientia) in Instrumento pacis permiffa fit? Resp. quod fic. art. 7. verf. Salvâ iridem cujusque conscientia libertate: art. 5. §. 12. verf. p' a- cuit porro, & alibi fapius. g.

G. Sunt aliqui, qui credunt dispositionem hanc neceffariò fupponere: *In fua quemque fide Salvâri poffe*, contra Apoftol. ad Ephes. 4. 5. Quidquid fit, Libertas hæc ultra illas in præcedenti quæft. 4. memoratas tres Religiones extendenda non eft, adeoque qui ab una harum V. 9. ad Anabaptiftas, vel alios Sectarios, poft hac tranfierit, tolerandus non foret, poffetque

setque contra talem Reformandi jus, nullo emigrandi iure concessio, rigorosè exerceri. Juxta id quod cit. art. 7. vers. si verò aliqua. in fine. expressè habetur.

Profundiozem quaestio hæc mereretur deductionem, sed dum à paucis eam considerari video, pergo ad quaestionem.

VIII.

Quid si ex Catholicis Archi Episcopus, Episcopus, Prælatus, vel alterius ordinis Ecclesiastici Antistes, solus, vel una cum suis Capitul. aribus, aut Canonicis, aliquibus, vel omnibus, Religionem suam post hæc mutaret, & ad alterutram ex duabus permisis transiret? Resp. transiret, & defectus hic à Catholicis impediri non posset, art. 5. §. 3. vers. si igitur. h.

H. Sed nonne prudenter timendum, dispositioni huic tacitam illam (*conscientiam tuam onerantes, nostram sublevantes*) in esse clausulam? Nota tamen, quod ejusmodi transeuns (quantumvis proprio honore, & famâ illibatis, simulque fructibus, & redditibus interea perceptis, &

A 7 con-

consumptis, illi relinquendis) omnia jura, bonaque Ecclesiastica prius habita, eo prorsus modo, ac si ipse mortuus esset, amittat, liberumque sit Capitulo, Monasterio, Ecclesiæ, aut cui id de jure competit, aliam personam illi Religioni, ad quam beneficium istud vigore Instrumenti pacis pertinet, addictam, statim eligere, aut postulare, & redditibus insuper, aliisque juribus Ecclesiasticis, usq; dum alius debitè electus fuerit, frui.

Eodem prorsus modo dispositum invenitur, si Augustanæ Confessioni addictus in Archi-Episcopum, Episcopum, Prælatum, electus vel postulatus, ad alterutram ex duabus reliquis transiret.

Quod idem (suo modo) etiam de quolibet Ecclesiastico privato Religionem suam mutante intelligi debet. *loc. cit.*

Aliud dicendum foret, si ex Sæcularibus Imperii statibus quispiam Religionem suam mutaret, non n. in Instrumento pacis habetur, ejusmodi quidquam amittere.

Habes fortè, quod cum Ernesto de Eusebiis

sebiis contra hanc dispositionem objicias, sed quia hic Pacificus sum, ulteriorem ideorei hujus discussionem proximè subsequuturo Manuali meo controverso reservatum, interimque ad subtilissimi Carameuelis pacem licitam demonstratam, brevitas causa, te remissum volo. Sed quares

IX.

An secularis aiquis Imperii status (Princeps. V. 9.) Religionem suam posthac mutans, subditos suos ad eandem noviter susceptam adigere possit? Resp. quod non: loc. supra cit. i.

I. Sed an possit eam publicè in Territorium suum introducere? Et distingue.

Vel transit *Catholicus* ad alterutram reliquarum duarum Religionum, & tunc jure superioritatis exercitium *Religionis* illius recens susceptæ in Territorium suum publicè introducere poterit: Incolæ ta nen, & subditi migrare, aut suam, in cuius sive publico sive privato exercitio Anno 1624. quacunq; anni parte fuerunt,
Reli-

Religionem deserere non debebunt, sed eandem, eodemque prorsus modo, cum annexis omnibus, quatenus illa dicto Anno exsecuerunt, retinere poterunt. art. 5. §. 12. vers. quantum deinde. ubi annexa enumerantur.

Idem est si Protestantium, aut Reformatorum aliquis Imperii Status ad Catholicam Religionem transmigraret. loc. citat.

Vel transit Augustanæ Confessioni addictus ad Reformatorem Religionem, vel vicissim Reformatus ad Confess. *Augustanam*, Et tunc *Neuer* horum, noviter susceptæ Religionis suæ exercitium in Territorium suum introducere, sed Aulicos solummodo Confessionis suæ Concionatores, citra subditorum onus, aut præjudicium, secum atque in Residentia sua habere poterit, sine ullâ aliâ in Territorio suo ea propter factâ mutatione.

Idem est si alteruter horum Statuum sive jure successionis, sive alio quocunq; titulo Principatum, vel Ditionem, ubi alterius partis sacra exercitio publico vigent,

vigent, natus fuerit, vel recuperaverit: Hoc enim mutationis, & recuperationis casu, Iphis Communitatibus licebit Ecclesiarum, Scholarum &c. suæ Religionis Ministros (à Principe, seu Territorii Domino sine recusatione confirmandos) nominare, & præsentare. Quod si vetò Communitatum aliqua Religionem à Domino suo noviter susceptam ultrò amplecti voluerit, & ejusdem exercitium suo sumptu petierit, Liberum erit Domino illud (à successoribus postmodum non auferendum) sine præjudicio tamen reliquarum Communitatum ei indulgere.

Ratio autem diversitatis hujus in Instrumento Pacis. art. 7. vers. Unanimi. his verbis exprimitur.

Quoniam verò controversiæ Religionis quæ inter modo dictos Protestantes vertuntur, hætenus non fuerunt compositæ, sed ulteriori compositioni reservatæ sunt adeoq; illi duas partes constituunt, ideo de jure reformandi inter utramque (ut jam dictum) conventum est: &c.

Ex

Ex quo veritas illius, cujus supra q. 4. vers. quod ad alterum: memini, sufficienter elucescit. ubi vide.

Si quæris quinam subditorum nomine in proposita, & sequentibus quæstionibus veniant? Resp. non privatos tantum, sed et Comites, Barones, Nobiles, Vasallos, Civitates, Foundationes, Monasteria, Commendas, Communitates Statibus Imperii immediatis sive Ecclesiasticis, sive Sæcularibus subjectas sub hoc nomine & dispositione intelligi, & comprehendendi. cit. §. 12

Nec dicas, hoc modo Statibus Imperii competens jus reformandi, si non prorsus ademptum, notabiliter saltem impeditum esse. Resp. enim, Jus illud loc. cit. potius esse confirmatum, & casus, ubi plenariè exerceri valeat, dari vide annot. ad q. 7. & infra. licet aliàs tam ratione publici exercitii, quam aliarum rerum Religionem concernentium, status jam jam allegandus ad unguem observandus sit;

X.

X.

Quodnam tempus tam ratione Exercitii Religionis sive publici, sive privati, quam aliarum rerum Religionem concernentium pro norma & regula univetsali observandum? Resp. reductionem faciendam esse ad Primam Ianuarii Anni 1624. k.

K Ita ut in omnibus, & singulis Religionem concernentibus idem status ubique manere debeat, qui fuit Anno dieque jam dictis. art. 5. §. 2. vers. terminus à quo. §. 14. in fin. art. 5. §. 9. vers. quæcunque & alibi.

Hoc volo dicere, Statuum Catholicorum subditos qui sive publicum, sive privatam August. Confessionis exercitium dicto Anno 1624. quacunque anni parte, & quocunque modo habuerunt, in eodem etiam posthac manere posse.

Quod idem observandum est ratione Catholicorum Augustanae Confessionis Statibus subditorum, nullo nec superioritatis, nec reformandi jure hoc casu obstante. art. 5. §. 12.

Noli

Noli confundi, dum quandoque primus Januarii cum Anno 1624. quandoque solus Annus, quandoque Annus cum quacunque ejus parte in Instrumento Pacis expressè observandus præcipitur. Discrimine enim inter ipsa bona Ecclesiastica, eorumque restitutionem (quod Status Imperii immediatos, ut plurimum tangit) & ipsum religionis exercitium (de quo solùm hîc) observato, nulla remanebit difficultas: In illis restituendis siquidem præcisè terminus Primæ Januarii dicti Anni 1624. observandus art. 5. §. 2. In hoc sive publico, sive privato quacunque dicti jam Anni pars (quoad subditos & Communitates) attendenda veniat, ita ut ubi religionis exercitium sive publicum, sive privatum quacunque Anni 1624. parte viguerit, ibidem illud eodem prorsus modo manutenendum sit, loc. cit.

Confer huc quæ infra. q. 14. in *Pater* 2. annotamus, & ratio hujus clarè elucefcet.

Cæterum habeo hîc, cur paulisper subsistam, qui enim in Sanctissimas quasque

ees

res incidere potest, ac solet, ille ipse se hic ingerit abusus. Nascitur autem ex duobus maximè principiis Malitiâ, & Ignorantia, semper culpabilibus. Sciunt *Docti*, & novit *Arator*, tam in puncto religionis, ejusque exercitii sive publici sive privati, quàm in Ecclesiasticis, & quæ intuitu eorum in Politicis mutata sunt, Terminum à quo esse Primam Jan. Anni 1624.

Sed quid sibi hoc velit, vel crassè ignorant vel malitiosè dissimulant, quo fit ut omnia eaque levissima, sive cum religione & rebus Ecclesiasticis connexionem aliquam habeant, sive non, ad dictum diem, Annumque redacta velint.

Quod si Anno. 1624. 10 civitate Catholica, quidam *Augustana* Confessioni addicti cives, ob morum honestatem, in senatores electi fuissent liberè: An propter ea Civitas illa ad alios ejusdem religionis in Magistratum suscipiendos, vigore termini hujus à quo, etiam hodie cogi poterit?

An Ecclesia. 1. Jan. Ann. 1624, fortè de.

deformis desolata, & prophanata, talis & hodie manere debet? Anne meliorationes interim factæ amovendæ, & vermiculosa antiquata reponendæ?

An transitus per Cemiterium, aliumve locum pium à Monasterio Civitati, ex mera humanitate, libera voluntate, aut majoris commoditatis gratia. I. Jan. 1624. fortè concessus, hodie propterea necessariò concedendus? An Monasterio libera rerum suarum administratio ad statum dicti termini à quo indistinctè restringi poterit? Rides hæc, sed contigère tamen & absurdiora fortè; quæ recensere non tam odiosum, quàm fastidiosum foret, sufficit hanc legis mentem non esse, adeoque Instrumento Pacis abuti eos, qui terminum illum, à quo, non nisi secundum dispositionem Instrumenti Pacis, intelligendum ad obvia quæque accommodare præsumunt.

XL

An qui nulla dicti Anni 1624. parte publicum vel privarum Religionis suæ exercitiū habue-

*habuerunt, & tamen diversam à Territorii
Domino Religionem habeant, eamque dein-
ceps profiteri volent, ab eodem Domino ad
eam, quam ipse profiteretur Religionem com-
pelli possint? Resp. quod non. art. 5. §. 12.
vers. placuit porro. m.*

M. Essent enim tales patienter tole-
randi, ipsisque conscientia libera domi
devotioni suæ sine ulla turbatione priva-
tim vacare; Publico autem Religionis
suæ exercitio non nisi in vicinia, ubi &
quoties voluerint, interesse concedendum
foret. loc. cit.

Intellige hoc, nisi emigrare cogantur,
aut sua sponte voluerint, quo casu eis aut
sua sponte voluerint, quo casu eis aut
bona sua retinere, & per alios admini-
strare, aut ea omnino alienare, cit. vers.
quod si verò, integrum omnino erit.

Duo hic oriuntur dubia: Primum, An
devotioni suæ domi privatim vacare idem
sit, ac privatim habere religionis suæ
exercitium, & dico quod non. vide in-
fra. q. 18. Ubi quomodo hæc duo inter
se distinguantur, & quales unius vel alte-
rius sint effectus, explicatur. Se-

Secundum, An ejusmodi subditus (a quo quaestio hæc) etiam privatum Religionis suæ exercitium (quod fortè in vicinia habetur) frequentare possit? Et sanè cum Instrumentum pacis. loc. cit. non nisi publici mentionem faciat, non ausim affirmativè respondere, sed vel domestica devotione contentus esse, vel publicum alibi Religionis suæ exercitium adire debet, plura de his vide. infr. q. 18.

XII.

An quilibet ob Religionis diversitatem à Territorio Domino ad emigrandum cogi possit? resp. quod non. n.

N. Sunt enim horum duo tantum genera, Alii de quibus in præc. q. modo dictum est, Alii qui post pacem publicatam religionem suam mutarunt. art. 5. v. quod si verò. & vers. conventum autem. Nam supra q. 10. vidimus, Eos qui Religionis suæ exercitium sive publicum, sive privatum Anno 1624. quacunque anni parte habuerunt, & in eodem persistere cogitant, ad emigrandum cogi non posse, sed in eodem

dem à Territorii Domino imperturbatos
omnino relinquendos esse.

Notabilis autem est ratione termini ad
emigrandum præfigendi differentia, Illis
enim de quibus jam dicta q. 11. loquitur,
non minor quinquennio, iis verò qui post
pacem publicatam Religionem suam mu-
tarunt, non minor triennio constituendus
erit. loc. cit. quib. elapsis si necdum mi-
grare voluerint ad frequentanda illius
loci divina non immeritò adigi poterunt.

Neque verò hujusmodi sive volunta-
riè, sive coactè emigrantibus *Nativitatis*
Ingenuitatis, *Manumissionis*, *Noti opi-*
ficii, honestæque vitæ testimonia dene-
gentur, aut iidem reversalibus inusitatis,
vel decimationibus substantiæ secum ex-
portatæ plus æquo extensis prægraven-
tur, multò minus spontaneam suscipien-
tibus emigrationem servitutis, aut ullo
alio prætextu impedimentum inferatur.
loc. cit.

patet ex hoc illius dubii resolutio,
quod in Compos. pacis, Ann. 1629. Di-
lingæ edita. quæst. 33. movetur. Nim:

B

quid

quid sentiendum sit de *Mancipiis vulgòs*
Leibeigenen/ Num & hi jus migrandi ha-
 beant, si *Religionis*, cui eorum Dominus,
 adhæret, se conformare nolint? Cùm
 enim Instrumentum pacis hîc inter perso-
 narum status non distinguat, nec nos di-
 stinguere debemus, sed pacem *religionis*
 §. 100. So aber in Append. lit. i. in lat.
 vers. n. 10. quoad hoc declarari non im-
 meritò quis dixerit, Licet ea in cæteris,
 ubi statuit, das ratione Eines zimblichen
 billigen Abtrags der Leibeigenschafft/ und
 Nachsteuer (de quo Schvvanman. in suo
 Compend. Juris emigrat.) der Obrigkeit
 nichts abgebrochen / oder benommen sein
 solle/ in vigore suo integra maneat.

XIII.

*An Feudi Dominus vigore directi Domini
 Religionis suæ exercitium in illud introduce-
 re possit? Resp. quod non. art. 5. §. 14. vers.
 à sola qualitate. o.*

*O. Ius enim reformandi à sola qualitate
 feudali vel subfeudali non dependet, ad-
 eoque omnia in eo statu, in quo Anno.*

1624.

1624. fuerunt, relinquenda sunt; quemadmodum nec sola criminalis in loco aliquo competens iurisdiction [vulgo] *Censgericht*/ nec solum jus gladii, *Retencionis*, Patronatus, aut *Filiationis*, sive conjunctim sive divisim sumantur, reformandi potestatem tribuunt. loc cit.

XIV.

An Dominus directus in terras ante hac oppigneratas, & demum ad se reversas Religionis suae exercitium publice introducere possit? Respond. quod sic. art. 5. vers. omnia quoque in fin. p.

P. Incalæ tamen, aut Subditi migrare, aut suam quam sub priori possessore amplexi fuerunt, religionem deserere non cogentur, de publico verò Religionis suae exercitio inter ipsos, & reluentem Dominum directum transigendum foret. loc. cit. ex quo.

Patet 1. quod si feudum vel ex caducitate, vel ex felonia, vel alio quocunque modo ad Dominum directum redierit, idem definiendum esse. Ita sc. ut pri-

mo illorum qui Anno 1624. in publico vel privato Religionis suæ exercitio fuerunt, Secundo eorum, qui nulla An. 1624. parte exercitium aliquod habuerunt, & ex his

Tertio, eorum qui ex postfacto & publicatâ jam pace Religionem mutârunt, accurata ratio habenda, & respectu illorum secundum quæst. 10. istorum secundum quæst. 11. Horum verò secundum quæst. 12. (nisi inter Dominum, & ejusmodi Subditos mutuo consensu aliter conventum fuerit) procedendum sit.

Pater. 2. inter Dominum, ejusque Subditos de Religione, ejusque exercitio sive publico, sive privato aliter, atque aliter instituendo, mutuo consensu conveniri, adeoque Instrumento Pacis quatenus derogari posse, cum dispositio Instrumenti pacis circa *Religionis* exercitium dicti An. 1624. in favorem potius subditorum directa sit, & quilibet favori pro se introducto renunciare, & aliud cum superioris sui consensu statuere possit. art. 5. §. 12.

XV.

Quid si inter duos diversarum Religionum de Iure Territorii ac superioritatis controversia sit, An ambo publica Religionum suarum exercitia introducere possint? Respon. quod non cit. §. 14. vers. Territorii. q.

Q. Sed unus; itaque tantum qui in ejusdem publici exercitii possessione vel quasi i. Jan. 1624. fuit. Et hoc casu condominorum alter privato Religionis suae exercitio, ad modum supra in q. 9. explanatum contentus esse debet, donec super possessorio, & petitorio decisum fuerit, non obstante, Vnde, aut quando orta fuerit controversia. loc. cit.

XVI.

Quid si duo diversarum Religionum unius tamen Territorii ex aequo condomini sint, An hoc casu quilibet publicum Religionis suae exercitium ibidem instituire possit? Resp. quod non. cit. §. 14. vers. in iis locis. r.

R. Intelligas autem hoc procedere casu quo Vnus tantum illorum i. Jan.

B. 3. 1624.

1624. in possessione vel quasi publici exercitii Religionis suæ fuerit, talis enim idemque prorsus status ratione Religionis manere debet. loc. cit. Alteri non nisi Religionis suæ exercitio privatim concessio. *Aliis* enim si quilibet memorato Anno, licet in diversis ejusdem mensibus publicum Religionis suæ exercitium habuisset, sine dubio etiam affirmativè respondendum foret. Confer huc. q. 10. & ratio responsionis apparebit.

N.B. *Est* verò ad propositam quaestionem Instrumentum pacis. loc. cit. eo quo jam dixi modo, disponere videatur, scio tamen hanc eandem inter alias designatas materias Imp. Statibus Ratis. bonæ, 29. Jul. anno nuper elapso 1653. ad ulteriorem deliberationem per dictaturam esse communicatam, à quibus igitur ultimata decisio meritò expectatur.

Quantum suspicari licet, non exiguam ulterioris hujus deliberationis ansam dat. textus in art. 5. §. 2. v. terminus autem. ubi ita dicitur. *Terminus autem Anni. 1624. nullum præjudicium creare debet iis, qui*

qui ex capite Amnistie, aut aliunde restituendi veniunt.

Quid si nunc Condominorum unus occasione fortè belli toto tempore, & anno illo absens, & ex capite Amnistie redeuns, unà cùm Condomino (qui d. Anno 1654. in possessione vel quasi exercitii publici Religionis suæ ibidem mansit) & suam publicè exercere voluerit? Si huic annueris, jam limitanda erit ad hunc textum Instrumenti pacis in responsione allegata dispositio. Si denegaveris, textus hic carebit effectu, nisi eum frustra insertum dixeris. Tutius igitur erit Statuum resolutionem desuper expectare. Similes casus ferè dubii, quorum decisionem Comitia dabunt, sequenti quæst. annectentur.

XVII.

An liberis Imperii Civitatibus tam ratione juris reformandi, quàm aliorum casuum Religionem concernentium idem cum reliquis Scitis Imperii superioribus jus competat? Resp. quod sic. art. 5. §. II. vers. liberæ. s.

B. 4.

S. Quod

S. *Quod* non tantum respectu Civium intra muros & suburbia, sed etiam quoad subditos in territoriis suis intelligendum est. Ita tamen, ut (sive unica tantum, sive plures Religiones An. 1624. in ejusmodi civitatibus viguerint) omnes Ecclesia Collegiata, Capitula, Monasteria, Cœnobia in iis sita (sint immediatè, vel mediatè Imperio subjecta) in eodem prorsus Statu cum Clero, & civibus Catholicis ibidem existentibus tam activè, quam passivè relinquendis, qui fuit 1. Jan. 1624. deinceps quoque manere, & Neutra partium alteram de religionis suæ exercitiis, Ecclesiæ ritibus, & Ceremoniis deturbare, sed potius pacificè, & comiter invicem cohabitare, liberumque Religionis suæ, & bonorum usum habere debeant. loc. cit.

Nullus etiam ob diversam Religionem suam despiciatui habendus, nec à Mercatorum, opificum, aut Tribuum communiõne, aut alio officio publico, hæreditatibus, Legatis, Hospitalibus, Leprosoriis, Eleemosynis, aliisque juri-
bus,

bus, aut commerciis, multò minus publicis Cæmeteriis, honoreve sepulturæ ar-
cendus erit.

Nec quidquam pro exhibitione fune-
ris à superstitibus exigendum, præter cu-
jusque parochialis Ecclesiæ jura pro de-
mortuis pendi solita, sed in his & simili-
bus pari concives jure tractandi erunt æ-
quali justitia, protectioneque tuti. vers.
placuit porro.

O quam consultum foret, si dispositio
hæc paulo diligentius hodie observaretur!
Non essent tot Pupillorum raptus,
Non tot Viduarum angustia & suspiria,
Non tot desperationes, & animarum In-
teritus, Non tot coacta Matrimonia, Non
tot incontinentia, Non tot persecutiones,
Non tot denegatæ & protractæ Justitiæ,
Non tanta denique in imponendis oneri-
bus publicis disproportion. Sed tu DEUS
Protector illorum sis, & non relin-
quas eos orphanos!

Memini hîc, duo in Comitibus orta fuisse
dubia, Primum, An in Civitatibus mixtis,
Imperio immediatè subjectis (ubi V. 9.

B 5 tota

tota Communitas comprehenso *Magistratu* in duas diversas abijt *Religiones* & quælibet pars A. 1624. in publici *Religionis* suæ exercitii possessione vel quasi huc usque fuit) Utrique liberum sit, ea quæ ad augmentum, ornamentum, conservationem, solatium, & necessitatem *Religionis* suæ exercitii inservire poterunt, sive illa consistant in erectione novarum fundationum, *sacrarum ædium*, *Scholarum*, *Monasteriorum*, Introductione, vel mutatione personarum Ecclesiasticarum: Non obstante quod ejusmodi dicto An. 1624. 1. Jan. non fuerint, propriis sumptibus, sine diminutione boni publici deinceps introducere, & instituire?

Si concesseris, obstare videtur Instrumentum pacis art. 5. §. 9. & locis huc usque cit. ubi *expressè disponitur*, quod *unicum solum observantiæ futuræ fundamentum esse debeat die primæ Januarii Anni. 1624. habitæ possessione.*

Si negaveris aliam, quàm jam memoratam negativæ rationem dare non poteris, cum tamen in proposito casu æqualis utriusque

usque partis conditio esset, nulli injuria fieret, & quod uni parti justum, id & alteri sine præjudicio cujusque justum foret.

Secundum dubium Civitates Municipales tangit, & quærit, An Territorii Domino (vulgò dem Landtsfürsten / oder Landtsherren) liberum integrumque sit, ædes illas sacras (Templa. V. g. aut *Monasteria*) quas in civitatibus sibi subjectis reperit omnino devastatas, desolatas, & proderelictis quasi habitas (quæ tamen ad Magistratum loci non, sed ad ipsum territorii Dominum, vel eum cujus jurisdictionem in Spiritualibus Ecclesiasticam Civitas illa agnoscit, spectant) sive pro se, sive pro Aulicis suis, vel pro aliis suæ Religionis ibidem existentibus Civibus & subditis præsentibus, & futuris reparare, & (maximè cum memoratam Civitatem in suæ A. 1624. habito Religionis exercitio impedire nolle) in iis Religionis suæ exercitium instituere, Imo etiam si ejusmodi devastata non reperirentur, an novas omnino eum in finem ibidem edificare possit.

Pos-

Possent sanè in utrumque rationes adduci, sed quia privato S.R.I. Statuum decisionem iudicio prævenire velle, temerarium esset, ideo ad Comitata te remitto.

Nota hic, quod omnia huc usque in puncto Religionis, ejusque exercitii de Statibus Imperii superioribus, liberisque Civitatibus dicta, etiam de Libera, & immediata Imperii Nobilitate & singulis ejus membris, una cum subditis & bonis suis feudalibus, & allodialibus intelligenda sint, licet aliàs sub Statuum nomine nondum veniant.

XVIII.

In quo consistat Publicum, & Privatum religionis exercitium? Resp. in sequentibus: t.

T. Si publicum in abstracto sumatur, est illud primò Ratione Loci, quando nim: in loco publico aliquid sit, ut sunt via Regia, Prata publica, Theatra, idem Ædes sacræ, templa &c. quæ cum sint Universitatis, meritò ea quæ in eis fiunt, publica dicuntur. Secundò ratione U S U S, quan-

quando sc. ad communem populi usum, adeoque publicis usibus quid est destinatum.

Si verò ad Religionis exercitium propius descendamus, debet illud, Tertio dici posse publicum etiam ratione *Authoritatis*, ut sc. ab aliquo Legitimâ authoritate fiat, Fides enim ex auditu, sed quomodo audient, nisi prædicetur? Quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Rom: 10. 15.

Quicumque igitur Religionis suæ per Ecclesiasticum ad hoc (suo modo) legitimè ordinatum in loco publico ad communem Populi usum, exercendæ potens est, Is publicum Religionis suæ exercitium, seu jus exercendi habere dicitur.

Quicumque verò Religionem suam in ædibus aut Residentia sua ad suum, suorumque domesticorum usum tantum per ejusmodi Ecclesiasticum exercere tenetur, is non nisi privatum Religionis suæ exercitium habet, ut ex Instr. pacis. q. 9. dictum est.

Ex quo patet. I. Exercitium Religionis tam

citium privatum non nisi domesticos ,
reliquis quibuscunque exclusis , ad-
mittat.

XIX.

*An etiamnum hodie liceat de Religione
disputare? Resp. quod sic. u.*

V. Idem describendo , concionando,
docendo , consulendo judicandum est:
Quomodo enim hoc prohiberi? Quomo-
do sine hoc quispiam in Religione sua
(quam unicam credit salvificam) instrui
posset? Quicunque ergo impostero Re-
ligionis suae fundamenta probè deduxe-
rit, vel proximum pia cum moderatione
ad orthodoxam fidem converterit, in
art. 5. §. 17. v. Utriusque peccasse dici non
poterit.

Prohibentur enim loc. jam cit. solum-
modo actus illi, qui in *Transactionis Pas-
saviensis, Pacis Religionis, & Instrumenti*
pacis impugnationem directè tendunt,
quod cum de *religione* secundum se
locuti fuerimus, timendum non erit.

Dum:

tam publicum, quàm privatum sine Ec-
clesiastico ad id specialiter ordinato ab-
solutè, nec esse, nec dici posse. Ideo
quodcunque sine tali, sive orando,
sive legendo, sive canendo, sive dicendo
Domi feceris, Exercitii nomen neutiquam
merebitur, sed tunc devotioni tuæ va-
casse dicêris. de quo supra. q. II. ubi
vide.

Patet 2. eos qui privato Religionis suæ
exercitio instituendo seuuntur, si propri-
um Parochum. (quod possunt) in ædibus
non alant, tempore infirmitatis, bap-
tizandi infantis, *Matrimonii* confirmandi
&c. aliunde quempiam ad Residentias
suas vocare posse, & hoc non tantum pro
se, sed etiam pro omnibus, & singulis fa-
miliæ suæ domesticæ consortibus.

Pro exteris verò, aut cæteris suis sub-
ditis nullatenus licere, sed his. (memora-
tis jam, aut similibus casibus emergenti-
bus) ad ea loca, ubi publicam Religio-
nis illius exercitium viget, abeundum,
adeoque verum esse, quod in q. II. ad du-
bium *secundum* respondimus, cum exer-
citur.

citium.

Dum verò text. in loc. cit. ejusmodi contraventiones pacis prohibet. Prohibet simul ea omnia edi & promulgari, quæ in memorata transactione Passaviensi, & Pace religiosa non continentur, ut sunt Papam esse Antichristum, Papiſtas Idololatrias &c. omniaque ea quæ hodie Typis evulgantur, in memorata tamen Pace (stricti quippe juris) ne verbu- loquidem comprehensa sunt.

Inanis est (loquor cum Thoma de 1. cap. 1. Religionis custodia, si scommati- bus magis, quàm pietati, si acumini po- tius, quàm veritati opera detur, cum ti- mor Domini initium sapientiæ sit, & omne acumen à piâ simplicitate disjun- ctum meritò culpandum veniat.

XX.

Quandiu huc usque memorata, & vi In- strumenti pacis in materia Religionis obser- vanda dispositiones in Imperio duratura sint? resp. donec per gratiam DEI de Religione ipsa convenerit. artic. 5. §. 2. vers. do- nec. vv.

W. Si

Sic cum Ernesto de Eusebiis hanc respon-
sionem exhibilans, eas consequenter per-
petuo moraliter servandas dixeris, nil re-
pono, nisi omnem æternitatem politicam
(qualis hæc) habere finem & dum hic de-
terminatè non cognoscitur, perpetuam
dici, cæterum ad subtilissimi Caramuelis
pacem licitam demonstratam brevitatis
causa te remitto.

Et cur veræ fidei unitatem consequi
impossibile judicas? Si in voluntate de-
fectum adstruis dices aliquid, sed ea non
minus mutationi subest, si in potestate,
falleris, Methodum enim certam, Pacem
Religionis in Europa, & veræ fidei unita-
tem consequendi, toti nuper Imperio
Author quidam (Joannes Semannus in-
scribitur) Laudatissimus obtulit, quem
inspice.

CONCLUSIO.

Hæc sunt, Amice Lector, quæ de Reli-
gione, ejusque sive publico, sive privato
exercendi jure in Instrumento Pacis Uni-
versaliora videbantur, quibus probè per-
spe-

spectis vix casus occurrere poterit, cujus solutio exinde desumi nequeat.

DIXI, quæ Universaliora videbantur, Ea n. de quibus in Instrumento pacis specialiter dispositum invenitur, sive LAUDATISSIMÆ Domus Austriacæ terras, sive alios Imperii Status in specie concernant, suo loco & dispositione merito relinquenda huc non spectant.

Restat nunc de Jurisdictione Ecclesiastica pauca addere.

Dicitur in Instrumento pacis art. 5. §. 16. quod jurisdictio Ecclesiastica contra *Augustanæ* Confessionis addictos quoscunque in casibus eandem Confessionem concernentibus, usque ad compositionem *Christianam* diffidii religionis suspensa esse, & intra terminos Territorii se continere debeat, Quod idem legitur in pace Relig. §. *damus auch obverfihre*. Ex quo

Colligitur, aliud esse non habere jurisdictionem, & aliud eam non exercere, seu esse suspensam donec per gratiam DEI mutatio interveniat,

Colli-

Colligitur 2. Extra Religionis materiam.
 V. g. ad consequendos redditus, census, decimas, pensiones &c. Jurisdictionem Ecclesiasticam *Catholicis* contra August. Confessione *addictos* etiamnum hodie suspensionem non esse, sed plenariè exerceri, adeoque post trinam denunciationem ad excommunicationem procedi posse, maximè si A. 1624. ii in possessione vel quasi exercitii jurisdictionis illius fuerint. ut loc. cit. expressè habetur.

Quod idem observandum erit, si Augustanae Confessione addictus memorato Ann. 1624. jus Diæcesanum, quatenus Episcopus, in Catholicos exercuerit, tale enim jus (ad finem modò dictum) non minus ei salvum foret.

Sed ad quem spectabit jus cognoscendi de causis Matrimonii, divortii, commissæ Simoniaë, Juris patronatus, Decimarum, & similibus causarum spiritualium in Diæcesi occurrentium? Resp. solutionem quaestionis hujus ab alia (adhuc indecisa) dependere, eâ nim: quâ indagatur.

An

An jam memorata, & similes causæ spirituales Religionem tangant, vel non? quod in præsentem ego non definiam, sed te ad Composit. Pacis. sup. q. 12. allegatam remitto, ubi quæst. 42. querelæ à Catholicis de super in Comitibus Aug. 1559. 20. Julii. §. da auch/ item in Comit. Ratisbon. 1594. & wie die Catholische. allata fusius deducuntur, ex quibus decisio quæstionis propositæ quatenus desumi poterit. ubi vide.

Liberas Imperii Civitates, ubi mixtæ religionis exercitium in usu est, quod attinet, Catholicis ibidem Episcopis contra cives Augustanæ Confessionis nulla est jurisdictio, at Catholici juxta observantiam dicti Anni. 1624. suo jure experiri poterunt loc. sup. cit.

De Bonis Ecclesiasticis, & Ecclesiasticorum indeque juribus dependentibus, & rebus quibuscunque in præsentem nil tracto, Quorum tamen & sua mortalitas est, raditusque tanquam pilæ datatim de manu, in manum propelluntur. In his

A.

si statum 1. Jan. A. 1624. unice præ oculis
 habueris, haud facile aberrabis. Finio
 & ex corde dico.

*Da mihi animas, cætera tolle
 tibi.*

F I N I S.

12
A. 1000
Kabinett
A. 1000

Da sich

F I N I S

48.
si statum i. Jan. A. 162.
habueris, haud facile
& ex corde dico.

*Da mihi animas
tibi*

F I N

